

Toetssteen der ware en valse genade

Th. Van der Groe

11. Hetwelk handelt van onze genadige verlossing door de Heere Jezus Christus in de weg van het ware geloof

In dit Hoofdstuk ontmoeten wij vier voorname zaken tot beproeving van eens ieders gemoed:

1. Belangende onze kennis van de Heere Jezus Christus en van Zijn heilige Middelaarsbediening;
2. Van ons inwendig geloof en vertrouwen, waardoor wij Hem met al Zijn weldaden hebben aangenomen en Hem zijn ingelijfd;
3. Van onze verzoening met God door Christus, of onze genadige rechtvaardigmaking uit het geloof;
4. Van ons gebruik van de heilige Sacramenten, als Gods geordineerde middelen om ons Geloof te versterken.

Hetgeen hier nu eerst in aanmerking komt is de ware kennis van Christus en van Zijn gezegende Middelaarsbediening, zoals Hij aan de arme verloren zondaren uit loutere genade van de Vader geschonken is in de gewisse beloften van het Heilig Evangelie tot hun algenoegzame Verlosser en Zaligmaker, en hun allen geworden is Wijsheid van God, en rechtvaardigheid, en heiligmaking, en verlossing, 1 Kor. 1:30. Deze zielzaligende kennis van de Heere Jezus Christus begint aanstonds op te gaan als een glansrijk hemels licht in de harten van de recht verslagen en overtuigde zondaren door de Goddelijke werking van de Heilige Geest zodra als maar de scherpe noordenwind van de Wet het gemoed nu genoegzaam schoon gezuiverd heeft van de mistige wolken en nevelen van alle waangelooft en eigengerechtigheid, en de arme zielen nu generlei steunsel meer kunnen vinden om op te rusten buiten Christus. Dan gaat de wind van de Geest, Die toch blaast waarheen Hij wil, hier aanstonds veranderen, en keert alles geheel om in het hart. De barre wettische noordenwind, die tot nog toe alleen gewaaid heeft, verandert nu in een zachte en liefelijke Evangelische zuidenwind, gelijk de kerk bidt: *Ontwaak, Noordenwind, en kom, gij Zuidenwind, doorvaai mijn hof, dat zijn specerijen uitvloeien*, Hoogl. 4:16. Dit maakt een zeer heerlijke verandering in de ziel, welke uitmuntende en alles overklimmende dierbaarheid en voortreffelijkheid niet begrepen kunnen worden dan alleen van die gezegende des Vaders, die het zelf komen te ondervinden. O, niet zo gauw begint de blinkende Morgenster, Christus Jezus, door het zalige Evangelie van Gods vrije genade geestelijk op te gaan in het overtuigde en benauwde hart van de arme zondaar, niet zo gauw begint deze hemelse *Zon der gerechtigheid* aldaar met haar gulden stralen zeer liefelijk te schijnen, of aanstonds vangt dan ook deze stem van vreugdegezang aan: *Want zie, de winter is voorbij; de plasregen is over, hij is overgegaan. De bloemen worden gezien in het land,*

de zangtijd genaakt, en de stem der tortelduif wordt gehoord in ons land, enz. Sta op Mijn vriendin, Mijn schone, en kom, Hoogl. 2:11-13. Wonderlijke omkering! Mozes treedt met zijn bliksemende Wet, die toch niet dan vloek en toorn werkt, nu als aan een zijde, en Christus de Heere uit de hemel, die van de Vader gezalfd is met vreugdeolie boven Zijn medegenoten, stelt Zich daar in haar plaats met het zachte en liefelijke juk van Zijn Evangelische genade. Want deze is toch Gods zaligmakende weg in het bekeren van Zijn uitverkorenen, welke Hij lief gehad heeft met een eeuwige liefde. Zodra Hij hen door Zijn Geest van hun zonden en van hun verloren staat in Adam dus levendig overtuigd, en tot een ware verslagenheid en verbrijzeling des harten gebracht heeft, gelijk als van ons is aangewezen in het voorgaande hoofdstuk, komt Hij hun nu aanstonds door het Evangelie de duistere ogen van hun verstand inwendig krachtig openen en verlichten, hun schenkende een geestelijke kennis van Zijn dierbare raad en wil, hoe Hij de arme, verlorene, dode en doemwaardige zondaren, die onder Zijn gestrengte toorn eindeloos zouden gelegen hebben, niet aan het rampzalige verderf van de satan en de hel heeft willen overgeven, maar hen veel liever heeft willen behouden en zaligmaken uit loutere genade door de verdiensten van Zijn eniggeboren Zoon, de Heere Jezus Christus, de gezegende Middelaar en Verlosser van het Nieuwe Verbond. Dit heilige en dierbare licht van het Evangelie laat de eeuwige Vader der lichten door de werking van Zijn Heilige Geest dan nu niet minder krachtig en glansrijk schijnen in de zielen van de ware uitverkorenen, dan hij daar eerst dat licht van de Wet tot overtuiging van hun zonden zeer helder ontstoken heeft, en zo worden zij dan nu uit Hem geestelijk geboren, als kinderen des lichts. *Want God, die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is Degene, Die in onze harten geschenen heeft, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods in het aangezicht van Jezus Christus, 2 Kor. 4 : 6.* Doch naardien alle waarachtig geestelijk licht, hetwelk God de uitverkorenen gelovigen schenkt tot bevordering van hun zaligheid in Christus, niet anders schijnt in hun harten, dan door middel van de geopenbaarde waarheid van de *Geest in de Heilige Schrift*, welke hun verkondigd wordt, zo ontvangen zij deze Evangelische kennis van de weg der Verlossing door de Middelaar Christus Jezus dan ook alleen uit *de grond van de heilige Waarheid*, waardoor zij inwendig onderwezen en geleerd worden, - waarnaar het Catechetisch voorschrift van de leer van de volgende voorname grondwaarheden is ingericht, - zonder welker recht verstand daar nooit enige ware kennis van Christus of van het Evangelische genadeverbond zal kunnen bestaan.

H.C. ZONDAG 5

Vr. 12. Aangezien wij dan naar het rechtvaardig oordeel Gods tijdelijke en eeuwige straf verdiend hebben, is er enig middel, waardoor wij deze straf zouden kunnen ontgaan en wederom tot genade komen?

Antw. God wil aan Zijn gerechtigheid genoeg geschiede; daarom moeten wij aan haar, óf door onszelven, óf door een ander, volkomenlijk betalen.

Vr. 13. Maar kunnen wij door onszelven betalen?

Antw. In generlei wijze, maar wij maken ook de schuld nog dagelijks meerder.

Vr. 14. Kan ook ergens een bloot schepsel gevonden worden, dat voor ons betale?

Antw. Neen; want ten eerste wil God aan geen ander schepsel de schuld straffen, die de mens gemaakt heeft; ten andere zo kan ook geen bloot schepsel den last van den eeuwigen toorn Gods tegen de zonde dragen en andere schepselen daarvan verlossen.

Vr. 15. Wat moeten wij dan voor een Middelaar en Verlosser zoeken?

Antw. Zulk een, Die een waarachtig en rechtvaardig mens is, en nochtans ook sterker dan alle schepselen, dat is, Die ook tegelijk waarachtig God is.

a. Hoe het volstrekt noodzakelijk is (volgens vraag 12), dat er niet slechts in 't algemeen voor de zonden van anderen, maar ook in 't bijzonder voor hun zonden, waarmee zij de oneindige Goddelijke Majesteit vertoornd hebben, een volkomen betaling of genoegdoening moet geschieden aan Gods gerechtigheid. Deze gewichtige waarheid laat de Heilige Geest nooit na met licht en kracht te drukken op de harten van alle overtuigde zondaren, welke hij voorneemt tot een oprecht geloof van het Evangelie te bewerken, want zij straalt genoegzaam als vanzelf af van dat heilige licht van Gods oneindige gerechtigheid, hetwelk door de levendige overtuiging van de Geest zeer helder ontstoken wordt in hun zielen. Nooit toch wordt de Goddelijke rechtvaardigheid recht geestelijk van ons gezien tot ware zielsvernederings, tenzij als zulk een wezenlijke en onveranderlijke deugd in God, die de minste ontering, kwetsing of benadeling niet kan lijden, en welke de Heere God nooit kan lijden, en welke de Heere God nooit kan afleggen of aan een zijde stellen, zelfs niet voor een ogenblik. Zo wezenlijk en zo vlekkeloos heilig als al Gods andere deugden en eigenschappen zijn, die Hem als Jehova, de wezenlijke God onveranderlijk toebehoren, alzo is het ook met Zijn Gerechtigheid. Die Gerechtigheid is God Zelf. Hij is de Heere God, barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid, enz. Die de schuldige geenszins onschuldig houdt, bezoekende de ongerechtigheid der vaderen aan de kinderen, enz., Exod. 34 : 6, 7.

En daarom staat dit stuk hier dan ook een iegelijk wel ernstig te onderzoeken, of hij door de werking van de Heilige Geest wel waarlijk gezien en geloofd heeft met een volkomen zielsoverreding, dat de Heere God, tegen Wiens geduchte Majesteit hij gezondigd heeft, alzo wezenlijk heilig en oneindig rechtvaardig is in zichzelf, dat geen zondaar enige genade in eeuwigheid van Hem kan hopen, tenzij dan op die vaste en zekere grondslag, dat er eerst vanwege de zonde een geheel volkomen voldoening geschiedt aan Zijn geschonden en straf oefenende rechtvaardigheid. Bovendien, of hij ook waarlijk van ganser harte heeft kunnen billijken en toestemmen, dat het veel beter ware, dat hij en alle zondaars vanwege de zonde voor eeuwig zouden verloren gaan, en aan lichaam en ziel streng gestraft worden, dan dat maar alleen Gods heiligheid en onbevleete rechtvaardigheid het minste nadeel zouden lijden. Dit is al weer een zuiver kenmerk van een waar zaligmakend licht van de Geest der waarheid in het hart. Laat vrij een tijd- of waangelovige de leer van Gods gerechtigheid ook nog zo wel met zijn verstand gevat en begrepen hebben, en laat hij die met zijn oordeel ook al geredelijk toestemmen en als waarachtig aannemen, zo zal hij er toch nooit hartelijk in zijn praktijk aldus gelovig en geestelijk mee werken. Nooit zullen hem de oneindige heiligheid en onveranderlijkheid van die heerlijke deugd in God zodanig op zijn hart wegen, dat hij waarlijk zijn zaligheid geheel zal neerleggen onder Gods Gerechtigheid, met een gemoedelijke verklaring, dat hij, schuldig en doemwaardig zondaar, liever duizendmaal de zaligheid mocht missen, dan dat de Heere God, de Heilige Israëls, eenmaal Zijn volmaakte en wezenlijke gerechtigheid zou missen, indien die twee toch in generlei manier samen kunnen overeengebracht worden. Maar een ieder waar overtuigd en oprecht gelovig zondaar zal dit geredelijk doen uit de innigste grond van zijn hart. Want de zodanige worden door de Heilige Geest inwendig verlicht met de stralen van de ware kennis van God in het aangezicht van Jezus Christus.

Hoe gering *het beginsel van die kennis* in het eerst ook mag zijn, zo is het toch een zuiver Goddelijk en hemels licht, hetwelk door de almachtige werking van de Geest wordt ontstoken in hun zielen uit de geopenbaarde Waarheid van de Heilige Schrift, die als een heldere spiegel hun voor ogen gesteld wordt, 1 Kor. 13:12. Hierdoor schijnt er dan ook zoveel van de glans van Gods ontzaglijke hoogheid, heiligheid en oneindige gerechtigheid op de duistere grond van hun harten neer, dat zij geheel voor die geduchte Majesteit nu komen te beven, en ook, als in navolging van de Profeet, moeten uitroepen: *Wee mij! want ik verga, dewijl ik een man van onreine lippen ben, want mijn ogen hebben de Koning, de Heere der heirscharen, gezien*, Jes. 6 : 5. Dit gezicht doet hen dan weldra bekennen, dat zij met een oneindig, heilig en rechtvaardig God te doen hebben, wiens gerechtigheid ontstoken is en brandt, gelijk een vuur dat niet kan uitgeblust worden. Dat is het hier ook, gelijk de Engel des Heeren tot Mozes riep uit

het midden van de brandende braambos: *Nader hier niet toe, trek uw schoenen uit van uw voeten, want de plaats waarop gij staat, is heilig land*, Exod. 3 : 5.

En hier worden dezulken dan zeer levendig gewaar, dat er voor alles eerst noodzakelijk een volkomen betaling of genoegdoening moet geschieden aan die heilige gerechtigheid Gods, dewijl anderszins geen onrein en doemwaardig zondaar met die hoge en vlekkeloze God enige gemeenschap kan hebben, of enige genade van Hem ooit kan verwachten. Al wie hier dan niet waarlijk bij gebonden en hartgrondig bij bepaald wordt, die zal ook nooit een zaligmakend gezicht kunnen krijgen van de volstreckte noodzakelijkheid van een Goddelijke Borg en Middelaar, maar hij zal altijd slechts een waangelovige blijven, en veel meer bekommerd zijn over zijn zaligheid, dan over Gods gerechtigheid. Want als de geveinsde en onheilige waangelovige de hel alleen maar ontgaan mag, dan zal hij zich zeer weinig bekreunen, door welke weg of op wat wijze zulks ook mag geschieden, al moest Gods heilige en gestrenge rechtvaardigheid daarbij dan ook geheel verloren gaan. Dit is hier dan al weer het grote onderscheid tussen de een en de ander.

b. Het dan aldus onveranderlijk vaststaande uit de wezenlijke natuur van Gods volmaakte gerechtigheid zelf, dat geen zondaar enige zaligheid kan hopen zonder een gewisse en geheel volkomen voldoening aan dezelve, zo volgt daar dan aanstonds uit, dat die voldoening ook zeker moet daargesteld worden, en dat die schuld van tienduizend talenten tot de laatste kwadrantpenning toe aan God ontwijfelbaar moet betaald en opgebracht worden. Doch hier komt het nu al op aan, op welke manier of door wiens hand die geëiste betaling aan de Goddelijke gerechtigheid dadelijk zal geschieden, of door de hand van de schuldige zondaar zelf, of door enig ander schepsel, of anders door de hulp en tussenkomst van een Goddelijke Middelaar. De Heilige Geest, bewerkende de zielen van de uitverkorenen tot zaligheid in een weg van het ware geloof, laat geenszins toe, dat de arme zondaren hier zouden blijven in twijfel hangen, *maar Hij overreedt hen krachtig door het Goddelijk licht van de heilige waarheid, niet alleen van des mensen eigen, maar ook van aller schepselen volstreckte machteloosheid, om iets te kunnen aan- of toebrengen tot die geëiste voldoening aan de geschonden Goddelijke gerechtigheid* (Vraag 13, 14). Daar is toch geen enkele waarheid van de Heilige Schrift, waar de uitverkorene gelovigen duidelijker door het inwendige licht van de Geest van onderwezen, en waar zij levendiger en krachtiger ingeleid worden, als even deze gewichtige waarheid van de dodelijke onmacht van het vlees in het stuk der zaligheid. Gelijk een blinde, wiens ogen pas zijn begonnen geopend te worden, zijn zwak en teer gezicht geenszins kan gevestigd houden op die sterkbrandende en helderschijnende vuurgloed van de zon, alzo kan ook een arm zondaar, die nu uit de duisternis wordt geroepen tot Gods wonderbare licht, 1 Petrus 2 : 9, die ontzaglijke glans van de oneindige hoogheid, gerechtigheid en heiligheid van God, van welke hij nu inwendig bestraald wordt, geenszins aanschouwen, ook zelfs niet van verre, maar hij moet daardoor als bezwijken, en zijn ogen dicht toesluiten, en uitroepen met de Psalmist: *En ga niet in het gericht met Uw knecht; want niemand die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn*, Ps. 143 : 2. Moet hij zeggen: ik arm verloren en doemwaardig zondaar kan toch met al mijn tranen, gebeden, vasten, zuchten, begeerten, kruis en lijden, of wat het ook wezen mocht, niets teweeg brengen, om te boeten voor mijn zonden, of om die hooggeduchte, heilige en rechtvaardige God enige voldoening toe te brengen tot stilling van Zijn oneindige toorn, welke tegen mij ontstoken is. Ik kan mij in alle eeuwigheid toch niet ontslaan van Zijn gestrenge rechtvaardigheid, die brandt, gelijk een vuur. Wee mij! zo Hij maar alleen mijn ongerechtigheden wilde gadeslaan, en met mij in het gericht wilde treden. Wat schepsel ook in hemel of op aarde is machtig, om mij uit Zijn hand te redden? Al offerde ik Hem schoon duizenden van rammen, tienduizenden van oliebekken, en al gaf ik aan Hem ook mijn eerstgeborene voor mijn overtreding, en de vrucht mijns buiks voor de zonde mijner ziel, Micha 6 : 7, nog zou Zijn oneindige rechtvaardigheid mij, doemwaardige en onreine zondaar, voor eeuwig verslinden. Ja, al had ik ook de gehele wereld in mijn hand, dat ik Hem die kon geven met al haar volheid, zo zou ik dan nog niet een penning van mijn grote schuld daarmee voor Hem kunnen afdoen

of betalen. Zeker de verlossing van mijn arme verloren ziel is veel te kostelijk, en zal in eeuwigheid ophouden, Ps. 49:9.

Hoe zeer verschilt dit heilig werk van de Geest in de harten van de ware gelovigen dan niet al weer van dat losse werk van *de geveinsden en waangelovigen*. Want deze mogen ook al veel inbeeldingen en reden maken van des mensen geestelijke onmacht voor God en zij mogen die waarheid wel zuiver in de letter, of in de vorm der leer belijden en voorstaan, maar nooit worden zij door het ware licht van de kennis Gods daar zo levendig en hartgrondig van overtuigd in hun eigen zielen, dat zij hun geheel verloren en machteloze staat in de zonde waarlijk gelovig gevoelen, en aan al hun doen, en aan alle schepselenhulp ten enenmale heilig komen te wanhopen. Zo ver heeft het nooit enig huichelaar nog kunnen brengen hoe ver hij anders ook al mocht gekomen zijn, tot nabij de ware bekering om een geheel in de grond ellendig, jammerlijk, arm, blind en naakt voor God te zijn, Openb. 3 :17, dat verstaat de tijdgelovige niet recht, hoewel hij er ook duizendmaal van mag spreken. Deze mensen willen altijd nog zelf wat doen om de Goddelijke gerechtigheid tevreden te stellen, ofschoon zij doorgaans de letters van onze gereformeerde waarheid te wel verstaan, dan om aan dit wettische werk van eigengerechtigheid juist aldus zijn rechte naam te geven. Zij behandelen hun zaken meest zeer bedekt en heimelijk en verrichten hun eigen werkheiligheid en wettisch werk gewoonlijk zeer kunstig, onder een Evangelische vorm van Christus, van de genade en van de beloften.

Onder dit schone masker weten zij zich zodanig te verbergen, en hun werk dus te plooiën in de gedaante van het ware Christendom, dat zij al schijnen te gaan in de weg van een zuiver geloof van het Evangelie, als zij toch metterdaad nog niet anders doen, dan heimelijk, uit al hun vermogen steeds te pleisteren aan de loze wand van de eigengerechtigheid, en om God met hun groep en geweën, met hun pogen en begeren, enz. alleen nog tot genade en barmhartigheid te willen bewegen. Dit is de subtiële list van de duivel, waar de geveinsden, hoe Evangelisch zij ook mogen schijnen te handelen, toch nog zeer diep met hun harten in steken, en waar zij zichzelf met al hun naarstig gewoel eindelijk dodelijk in verwarren. En dit komt al uit die grond, dat zij nooit recht gestaan hebben in het geestelijk licht van de ware kennis Gods, en van Zijn oneindige heiligheid en gerechtigheid. Wat zij daar ook al van mogen gezien hebben, zo hebben zij er toch nooit zo veel van gezien, dat zij voor die Goddelijke rechtvaardigheid, met hun gemoed, geheel zijn neergevallen, en zich, als verlorene, onmachtige zondaren, volkomen aan dezelve gevangen hebben gegeven, in een ware belijdenis van hun volstreckte onmacht en dodelijke armoede, om van hun grote schuld een enige penning aan die heilige gerechtigheid ooit te kunnen opbrengen, al mochten dan hun ogen ook springaders zijn van tranen. Dit wondergeheim van de geestelijke onmacht openbaart de Heere Jezus toch maar alleen aan dat uitverkoren volk, welker namen Hij, als de ware Hogepriester op Zijn borst draagt in het hemelse heiligdom, dat zonder handen gemaakt is. En Hij leert hun datzelfde dan eerst recht verstaan, als Hij nu voorneemt, hen door Zijn Geest geheel te ontbloten tot de fundamenten toe, om hun harten alzo geschikt en vatbaar te maken voor Zijn allerdierbaarste Evangelische genade. O! laten de mensen hun onsterfelijke zielen hier dan toch wel ernstig beproeven en onderzoeken, omtrent hun gemoedelijke ervarenheid in deze gewisse grondwaarheden van ons allerheiligst geloof welke enkel moet dienen om hen de deur van het Evangelie van de heerlijkheid van een gekruiste Christus, door de genaderijke werking van de Geest, gelijk als wijd open te zetten. Want nooit zag iemand, met een waar geestelijk en zaligmakend licht, binnen het voorhangsel van het heiligdom van het Evangelie, die niet eerst als het ware geheel arm, blind en naakt beschenen werd door de glansrijke zonnestrallen van de Goddelijke rechtvaardigheid. Al wie zonder dat heilige en hemelse licht zijn voet gezet heeft op de weg van het Evangelie, die wandelt gewis in het verkeerde pad van een bedrieglijk waangelooft, hetwelk er velen zoetvoerig heen leidt naar de hel. Want *“Er is een weg, die iemand recht schijnt, maar het laatste van dien zijn wegen des doods”*, Spr. 14:12.

Vr. 16. Waarom moet Hij een waarachtig en rechtvaardig mens zijn?

Antw. Omdat de rechtvaardigheid Gods vorderde, dat de menselijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde betaalde; en dat een mens, zelf een zondaar zijnde, niet kon voor anderen betalen.

Vr. 17. Waarom moet Hij tegelijk waarachtig God zijn?

Antw. Omdat Hij, uit kracht Zijner Godheid, den last van den toorn Gods aan Zijn mensheid zou kunnen dragen, en ons de gerechtigheid en het leven zou kunnen verwerven en wedergeven.

Vr. 18. Maar wie is deze Middelaar, Die tegelijk waarachtig God en een waarachtig rechtvaardig mens is?

Antw. Onze Heere Jezus Christus, Die ons van God tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking, en tot een volkomen verlossing geschonken is.

Vr. 19. Waaruit weet gij dat?

Antw. Uit het heilig Evangelie, hetwelk God Zelf eerstelijk in het paradijs heeft geopenbaard, en daarna door de heilige patriarchen en profeten laten verkondigen, en door de offeranden en andere ceremoniën der Wet laten voorbeelden, en ten laatste door Zijn eniggeboren Zoon vervuld.

c. De grond dan nu aldus gelegd zijnde in de harten van de uitverkorenen, tot een zaligmakende ontdekking van de Heere Jezus Christus, de enige Middelaar Gods en der mensen, door de zielverlichtende werking van de Heilige Geest, zo volgt daar dan nu verder dat heerlijk licht van het geloof zelf. Er is anders niet, middelijker wijze, onder de verkondiging van het Evangelie, hetwelk de kennis van Christus verhindert, dat die niet helder kan schijnen op de zielen van de mensen, dan alleen het dikke voorhangsel van een blind en ongelovig vlees, dat enkel als tezamen geweven is uit de eigengerechtigheid en uit de liefde der wereld. Zo lang dan als die beide door de heimelijke werking van de geest des satans nog de heerschappij voeren in het hart, is het niet mogelijk, dat de glansrijke Zon der gerechtigheid aldaar zou opgaan, of dat zelfs de hemelse morgenster daar kan schijnen, om de dag van zaligheid te doen aanbreken in de duisterste grond van die harten, welke God nooit geestelijk gekend hebben. Maar wanneer dat vleselijk voorhangsel door de Goddelijke kracht van de Heilige Geest in stukken wordt gescheurd van boven tot beneden, zo wordt het dierbare heiligdom van het Evangelie van Christus heerlijkheid voor de blinde zielen van de zondaren aanstonds wijd geopend en het Lam Gods Zelf, dat in het midden van de Troon, en eenmaal geslacht en geofferd is voor de zonden van de wereld, verschijnt hun blinkende.

Eveneens als die waarheid voor ons te neer gesteld en verhandeld wordt (Vraag 15-19) leert de Heilige Geest dezelve ook inwendig aan de ware gelovigen. Hij opent hun dat gesloten en verzegelde boek van het eeuwige Evangelie, en ontdekt hun uit hetzelfde Gods toegenegen raad en wil van de genadige verlossing van de gelovige zondaren, door het bloed van zijn eigen en eniggeboren Zoon, die een verzoening geworden is voor de zonden van de gehele wereld, 1 Joh. 2 : 2. Wat er ook van die waarheid van het Evangelie voorheen letterlijk gekend en begrepen mag zijn, en hoedanig gebruik de mensen daar toen ook van gemaakt mogen hebben in hun ijdel waangeloof, zo scheidt toch de Heilige Geest eerst het ware Goddelijke geloofslicht van die hemelse verborgenheid binnen in de harten van degenen, welke Hij van de donkere nevelen van de opgeblazenheid, ontstaande uit de onheilige letterkennis, en van de bedrieglijke droggronden van het losse waangeloof aanvankelijk heeft beginnen te reinigen. Zij, die van jongsaf onderwezen zijn geworden in de ware leer van het Christendom, en die altijd van Christus hebben horen prediken en een rechtzinnige belijdenis van Hem gedaan hebben, ontvangen hier nu eerst van de Heilige Geest verlichte ogen huns verstands, waarmee zij Christus Zelf, op het getuigenis van het Goddelijk Evangelie, nu komen te zien en te aanschouwen in Zijn

heerlijkheid, als de Eniggeborene van de Vader, vol van genade en waarheid, Joh. 1 : 14. Te voren in hun genadeloze staat, wanneer zij enkel duisternis waren, Ef. 5 : 8, maakten zij van Christus alleen vleselijke denkbeelden, waardoor hun zielen niet konden vernieuwd of geheiligd worden. Zij zagen Christus aan, en hun harten bleven nochtans in de grond geheel koud of lauw voor Hem, en vastgebonden aan de ijdelheden van deze vergankelijke wereld. Zelfs de helderschijnendste flikkeringen van het bedrieglijke waangeloof, waarin sommigen toenmaals mochten leven, konden hen toch geenszins opwekken of levend maken uit de dood der zonde, want Christus Zelf komt, door dat geloof niet wonen in de harten, Ef. 3 : 17. En dus blijven de mensen dan nog geestelijk dood, met al hun schone kennis en geloof van Christus.

Doch nu de Geest van Christus, door middel van *de levendige openbaring van het Heilig Evangelie in de harten*, hier als komt zweven op de wateren, nu ontvangen de arme gelovige zondaren een ware en levendmakende kennis van Zijn heerlijkheid. Want Hij is toch de opstanding en het leven: *die in Hem gelooft zal leven, al ware hij ook gestorven*, Joh. 11 : 25. De Heere Jezus Christus komt Zichzelf hier nu openbaren op een wijze, zoals Hij niet doet aan de wereld, Joh. 14 : 22. Het eeuwige leven, hetwelk bij de Vader was, wordt hun nu geopenbaard, 1 Joh. 1 : 2.

Van die inwendige kennis of heilige openbaring van Christus aan de ziel uit het eeuwige en onveranderlijke Evangeliewoord hier nu omstandig te handelen, laat ons tegenwoordig voornemen geenszins toe. Daarvan kon alleen, met de hulp des Heeren, wel een groot boek geschreven worden. Wij hebben hier maar slechts acht te geven, *hoe de Heere Jezus Christus geestelijk wordt geopenbaard* aan de zielen van de uitverkorenen, welke de Heilige Geest nu reeds recht van zonden overtuigd heeft, teneinde om voor hen te strekken tot een wezenlijke en vaste grondslag des geloofs. Want naardien het geloof enkel op Christus en op de gewisse beloften van de Goddelijke genade, in het Evangelie geopenbaard, alleszins moet rusten, gelijk een schip op zijn plechtanker in het midden van alle stormen en zoals een boom op zijn vaste wortel, zo is het zeker, dat even hiertoe dan eerst een ware kennis van Christus en van de Genade Gods door Hem in het hart van de gelovigen noodzakelijk vereist wordt. Want hoe toch zouden wij immermeer kunnen geloven met een hartgrondig vertrouwen in een onbekende Middelaar, of in zodanige Middelaar, die maar slechts natuurlijk en vleselijk van ons gekend wordt door een blote ongeheiligde letterkennis? Het vertrouwen des geloofs zal zich toch ten enenmale richten naar de kennis, welke als de wezenlijke grondslag is, inhangende in de natuur van het geloof.

Overmits nu *de geveinsden* geen andere dan slechts een algemene of op zijn hoogst een schijngeestelijke kennis van Christus hebben, zo is hun vertrouwen, hetwelk daaruit geboren wordt, dan ook altijd maar een los vertrouwen, dat niet vastgeworteld is in de binnenste grond van de harten. Het kan niet anders zijn, of hun vertrouwen, hoe sterk en welgevestigd het dan ook al mag schijnen te wezen, moet toch altijd waggelen, en telkens dreigen in te storten op de minste wind der verzoeking. Alleen daarom, omdat het enkel rust op een flauwe en losse kennis van Christus, die niet door een waar Goddelijk licht van de Heilige Geest in hun harten ontstoken is, maar slechts door een zeker flikkerlicht van de gewone middelen van de Geest, gaven en werkingen, waardoor zij ook een lichte en voorbijgaande smaak van Zijn hemelse goederen en weldaden hebben bekomen, die hun harten wel enigszins geroerd en bewogen, maar niet waarlijk veranderd en geheiligd heeft. En alles, wat er wast op de wortel van zo een gewone kennis van het Evangelie, is eveneens als de vroege zomervruchten, die snel rijp worden en ook snel vergaan.

Maar de kennis, welke *ware gelovigen* ontvangen van Christus, is een zodanig wezenlijk en onvergankelijk licht van de Heilige Geest, dat zelfs voor de eindeloze eeuwigheid in hun harten ontstoken wordt, waarvan de Zaligmaker zegt, dat die Hem volgt, in de duisternis niet zal wandelen, maar het licht des levens zal hebben, Joh. 8:12. En ziet, dit is het ware licht des levens, Jezus Christus Zelf, zich openbarende door Zijn Geest, uit Zijn Woord des Evangelies, aan de harten van Zijn

uitverkorenen, als de Immanuël of Godmens, die daar van alle eeuwigheid in de schoot des Vaders is, en des Vaders eniggeboren Zoon, maar Die in de volheid des tijds ons vlees aangenomen en onder ons gewoond heeft, Joh. 1 :14. Wij ellendige zondaren kunnen onze verlossing niet anders bekomen, dan door een Goddelijke Middelaar, Die beide de Godheid en de mensheid in een persoon voor eeuwig samen verenigt. God alleen of een mens alleen zou onze Verlosser geenszins kunnen zijn, maar deze is onze ware Middelaar en Verlosser, die even de waarachtige en eeuwige Zoon Gods, en ook de Zoon des mensen is, en Die ter zelfder stond kan zeggen: Ik was geboren, toen de afgronden nog niet waren, Spr. 8 : 24, en Ik ben geworden uit een vrouw, geworden onder de Wet, Gal. 4 :4.

Geen *geveinsde of tijdgelovige* komt ooit in zodanige staat tot een ware en wezenlijke kennis van deze grote verborgenheid der Godzaligheid, hoe God geopenbaard is in het vlees, 2 Tim. 3 :16. Want dewijl het verstand van deze mensen in de grond altijd aards en verduisterd blijft, en niet waarlijk vernieuwd en verlicht wordt door de hemelse werking van de Heilige Geest, zo kunnen zij wel gemakkelijk genoeg enig begrip maken van de menselijke natuur in de Heere Jezus, op het getuigenis, dat zij van die waarheid ontmoeten in het Evangelie, maar Zijn Godheid, geopenbaard in de mensheid, of hoe al de volheid der Godheid in Hem lichamelijk woont, Kol. 2 : 9, blijft voor hun duistere en aardsgezinde zielen steeds een diep verzegelde verborgenheid, waarvan zij nimmer iets recht begrijpen, zo niet het Lam Gods, dat overwonnen heeft, Zelf binnen in hen komt wonen door de Geest des geloofs en met de glansrijke stralen van de Goddelijke Evangeliewaarheid, om hun dat verzegelde boek te openen, waarvan niemand dan Hij Zelf de vaste zegelen kan los breken. Hierom zijn dan ook hun geloof, hun godsdienst, hun belijdenis en al hun gedachten, genegenheden en werken altijd maar aards, hoe geestelijk die ook mogen schijnen.

Maar geheel anders is het gelegen met *die uitverkoren zielen*, welke God nu voorneemt te wederbaren door Zijn Geest, en die Hij van het vlakke des velds wil opnemen in de armen van Zijn eeuwige liefde en genade. Aan deze schenkt Hij Christus Zelf tot hun gezegende Middelaar en Verlosser, en openbaart Zich geestelijk aan hun harten, zodat zij Hem aanschouwen in het Goddelijke en hemelse licht van Zijn eigen heerlijkheid. Daar vallen dan aanstonds de duistere schellen van hun ogen af, en de heerlijkheid des Heeren gaat over hen op. God Zelf komt hier met deze dierbare openbaring van Zijn Zoon Jezus Christus in hun zielen, de duisternis voor hun aangezicht ten licht maken, Jes. 42:16. Wat een onuitsprekelijk zalig en heerlijk gezicht is dit niet voor een verloren zondaar, de Heere Jezus Christus geestelijk te aanschouwen met het oog van het ware geloof, als de Middelaar Gods en der mensen, 1 Tim. 2 : 5, in wien God de wereld weer met Zichzelf is verzoenende, haar zonden haar niet toerekenende, 2 Kor. 5 :11. Men mag van dit Goddelijke gezicht schoon alles zeggen, en, om er de harten van de zondaren toe uit te lokken, daar ook de voortreffelijkste beschrijvingen van maken, wanneer God het niet wil zegenen, toch niet anders zijn, dan alsof men aan een blindgeborene veel wilde zeggen van de glansrijke heerlijkheid der zon, als die schijnt in haar kracht. Indien zulk een het licht der zon nooit zelf mag aanschouwen, zo zal hij daar ook nooit een waar denkbeeld van kunnen maken. Helaas, hoe zal een blind zondaar hier toch ook een recht denkbeeld kunnen maken van die Goddelijke Zon der gerechtigheid, de Heere Jezus Christus, indien maar alleen zijn ogen vast toegesloten blijven door de helse duisternissen van de satan? Ik zal Mijzelven aan hen openbaren, zo zegt de Zaligmaker van al Zijn uitverkorenen en ware gelovigen, die Hem liefhebben, Joh. 14 : 21. Maar minder is hier niet nodig, dan deze geestelijke openbaring van Christus in onze harten, indien wij zullen kunnen weten, wie Hij is, van Wie aldus wordt uitgeroepen: *hoe is Zijn naam, en hoe is de naam Zijns Zoons, zo gij het weet?* Spr. 30 :4.

Laat dan toch een ieder, die zijn staat graag getrouw wenst te beproeven, opdat hij niet eindelijk bedrogen mocht uitkomen, wanneer het voor eeuwig te laat zal zijn om de zaak te herstellen, hier al weer met alle gemoedelijke zorgvuldigheid trachten te werk te gaan, en vragen zijn ziel in goede ernst, als voor de Heere af, of hij ooit door Zijn genade gekomen is tot die rechte en geestelijke kennis van de

Zoon Gods, de Heere Jezus Christus, onze Immanuël, of God in het vlees, die een verzoening geworden is voor onze zonden? De ware gelegenheid van deze kennis zal zich in deszelfs bijzonderheden nader aan ons ontdekken, als wij van de werkzaamheid van het geloof in Christus onderscheidenlijk zullen handelen. Daarom zullen wij hier, als wezenlijke kenmerken van beproeving, slechts deze twee dingen nog bij neerstellen.

1. *Het is een vaste en zekere eigenschap van de ware kennis van Christus, die in ons gewerkt wordt van de Heilige Geest, dat zij een oprecht en hartgrondig vertrouwen des geloofs in des mensen ziel ontsteekt.* Christus te kennen als Middelaar en Verlosser, en toch niet waarlijk op Hem te betrouwen, zoiets kan onmogelijk samen bestaan. Maar het gaat hier in dit werk gelijk de Psalmist zegt: *die Uw naam kennen, zullen op U vertrouwen*, Ps. 9 : 11. Een waar overtuigd en vernederd zondaar, aan wiens ziel de Heere Jezus Zichzelf door het Evangelie geestelijk gaat openbaren, aanschouwt dan met het inwendige oog des geloofs zulke volheid van Genade en van Goddelijke Algenoegzaamheid in Hem, gepast voor zijn rampzalige en verloren staat, en hij wordt in dat hemelse licht van Christus aangezicht alzo geheel overreed van de gewisse waarheid van de heilige Evangeliebeloften, en hoe die ook in het bijzonder aan hem arme, boetvaardige zondaar geschieden, dat hij nu met een ware verloochening van zichzelf en van alle hulp van schepselen, oprecht gelovig tot de Heere Jezus Christus geleid wordt, wie hij dan ook omhelst en aanneemt door zijn algenoegzame Middelaar en Verlosser en door zijn gezegend Hoofd en Koning. De verslagen ziel van een gelovige ziet dan op de Zoon Gods, en op Zijn heilige Middelaarsverdiensten, gelijk de gewonde Israëlieten zagen op de koperen slang, welke Mozes in de woestijn verhoogd heeft. Hij zocht zijn zielsgenezing en behoudenis nu geheel alleen bij de Heere Jezus, en werpt zichzelf met een waar vertrouwen zo geheel op Hem neer als op de enige Rotssteen zijns heils. Hij vindt nu nergens enige rechte rust meer voor zijn vermoeide en belaste ziel, dan alleen in de verdiensten van deze gezegende Middelaar, *Die hem geworden is wijsheid van God, rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing*, 1 Kor. 1 : 30. Hij grijpt Christus aan, en eigent Hem met al Zijn weldaden zichzelf gelovig toe, enkel steunende op Gods genadige belofte, van welke gewisse waarheid en Goddelijkheid hij nu door de krachtige werking van de Heilige Geest binnen in zijn gemoed wel vast overreed wordt, en aldus oefent hij dan op Hem een waar vertrouwen des harten, hetwelk, hoe klein en zwak het soms ook mocht zijn, en met hoeveel schudding en beving het ook al mocht vergezeld gaan, toch in de grond geheel hartelijk en oprecht is. Deze is altijd de wezenlijke vrucht van een heilige en geestelijke kennis van Christus. Gelijk de zon, schijnende aan de hemel, ons beide licht en warmte toebrengt, alzo brengt ook de Goddelijke zon der gerechtigheid beide een licht van kennis in de zielen van de gelovigen en een levendmakende warmte van een gelovig en oprecht vertrouwen.

Wat kennis van de Heere Jezus daar dan bij de mensen schoon ook mocht gevonden worden, en wat dierbaarheid, uitmuntendheid en Goddelijke heerlijkheid zij ook al menen mochten in Hem te bespeuren, ja, hoe zeer zij zichzelf met dat licht ook al verblijden en verheugen, indien zij nochtans maar alleen geen waar gelovig vertrouwen daarnaast op Hem kunnen stellen, hetzelfde zij dan anders ook al nog zo zwak en gering, zo is het zeker, dat al die kennis geen ware zaligmakende verlichting van de Geest is, maar alleen een zodanig bedrieglijk flikkerlicht als eigen is aan de geveinsden, die maar los en voor een tijd geloven, zonder een hartgrondig vertrouwen.

Hoe behoorde een ieder zijn onsterfelijke ziel hier dan niet zeer nauw en ernstig te onderzoeken, of hij ook waarlijk de Heere Jezus Christus alzo geestelijk heeft leren kennen, dat Hij hem Zijn ziel en Zijn gehele zaligheid oprecht gelovig heeft kunnen overgeven en toevertrouwen, met een hartelijke berusting in Zijn verdiensten en in zijn Goddelijke algenoegzaamheid, zonder iets van zijn eigen daarnaast te stellen of van enig ander schepsel. Dit zal hier dan de rechte proef op de som zijn, indien de mensen anders maar licht van God mogen ontvangen, om beide het ware werk des geloofs en hun waarachtige staat en weg enigszins recht in te zien.

2. Een andere wezenlijke eigenschap van de ware kennis van Christus is de verloochening van de wereld en van alle zienlijke dingen, met welke liefde 's mensen hart uit deszelfs natuurlijke aard geheel vervuld is. Geen slaaf kon ooit zijn meester met zodanige gewilligheid en vaste aankleving dienen, als een onwedergeboren zondaar de ijdele wereld dient, wat belijdenis hij ook mag doen van de hoge Schepper, zo houdt hij toch het nietige schepsel heimelijk voor Zijn God, waar hij zich met zijn genegenheid en hoogachting het laagst voor neerbuigt. De liefde van de wereld en van de aardse dingen zit van nature zo vast en diep geworteld in de grond van 's mensen hart, en dat zelve is van de wereldse begeerlijkheden alzo geheel vervuld en gelijk als doortrokken, dat niemand aan die betoverende Delila ook waarlijk met zijn gemoed voor altijd een scheidbrief zal geven, zo niet de liefde van Christus hem daartoe krachtig komt porren en aandringen door de wederbarende genade van de geest des geloofs, waardoor onze aardse natuur als veranderd wordt in een hemelse natuur, en wij ook zelf der Goddelijke natuur deelachtig worden, nadat wij ontvloeden zijn het verderf dat in de wereld is, door de begeerlijkheid, 2 Petrus 1 : 4 Hiertoe wordt ook aanstonds de grond in ons gelegd, zodra als wij uit genade van God beschonken worden met de hemelse kennis van onze Heere en Zaligmaker, Jezus Christus. Wanneer de heerlijke zon van Goddelijk licht is beginnen op te gaan in onze harten, zodat wij aanvangen, om ons te bekeren en aan het Evangelie oprecht te geloven, Marc. 1:15, dan gaan de sterren van de glinsterende schoonheden en genietingen van de ijdele wereld als verdwijnen uit onze ogen. Die hemelse glans van Christus verdooft zodanig alle aardse glans, dat wij onmogelijk het vergankelijke schepsel meer kunnen vasthouden, als wij maar eens waarlijk hebben begonnen de eeuwige Schepper Zelf te omhelzen, en ons geheel voor Hem neer te buigen met een verwondering over Zijn onuitdrukkelijke schoonheid en Goddelijke heerlijkheid.

In de nacht van de natuurlijke duisternis, welke daar heerst over het ijdele gemoed door de heimelijke werking van de satan, schijnt de maan van de onbestendige wereld zeer mooi en vol voor onze ogen, maar als maar eens de zon van de glansrijke heerlijkheid van de gekruiste Christus in het gemoed helder is opgegaan, dan staat die maan maar van verre, als in 't verschiet, en geeft maar een flauw licht van zich, ja, gaat langzaam onder, naardat de zon honger klimt. Tevergeefs, helaas! is al dat ongelovig woelen en wurmen, hetwelk de arme, bekommerde mensen voor een tijd aanwenden, om hun harten van de banden en strikken van de wereld te ontwarren en los te maken, en om het klemmend juk van de schepselliefde van hun halzen af te schudden, zo lang als maar alleen hun ogen inwendig nog vastgesloten blijven voor de heerlijkheid van Christus, dat zij dezelve niet kunnen aanschouwen in de heldere spiegel van het Evangelie met ongedekt aangezicht.

Eerst moet de gezegende dag van Christus genaderijke verschijning in hun zielen aankomen, en dan zullen de schaduwen van de ijdele en vergankelijke wereld licht daar heen vlieden, Hoogl. 4 : 6. Een gelovig gezicht van de Heere Jezus, in het ware licht des Geestes, uit het Evangelie, is het enige soevereine middel tegen de afgodische liefde van de wereld, die zo vast geworteld zit in de grond van 's mensen hart, dat hij ook niet een ogenblik kan leven, zonder die besmettelijke lucht gedurig in te ademen. Ja gewis, zei de Apostel van zichzelf: *ik acht ook alle dingen schade te zijn.* Niet maar slechts zijn eigengerechtigheid, waar hij daar bijzonder op doelt, maar ook alles, zonder onderscheid, - hetwelk hier inbegrepen wordt - wat de ijdele wereld hem immer mocht kunnen aanbrenge tot een aangenaam genot voor zijn zondig vlees. Want als hij hier zo algemeen gewaagt van alle dingen, dan begeert hij immers in het minst niets uit te zonderen, waar hij met zijn gemoed, naast Christus, nog enigszins aan zou blijven vasthangen. Maar wat bewoog toch nu de heilige Apostel tot zulk een grootmoedige verloochening van alle dingen, buiten God, anders dan alleen de dierbare en zalige kennis van de Heere Jezus Christus, welke zijn hart nu geheel had ingenomen? Want zo verklaart hij dat aanstonds zelf, als hij daarbij zegt: *dat hij dit enkel deed om de uitnemendheid der kennis van Christus Jezus, zijn Heere, om wiens wil hij al die dingen schade gerekend had, en achtte die drek te zijn, opdat hij Christus mocht gewinnen*, Fil. 3 : 8. En zo zal een ieder waar gelovige het ook eveneens bevinden, als hij maar eens een straaltje zal

aanschouwd hebben, met zijn hart, van de Goddelijke heerlijkheid en van de oneindige volheid en algenoegzaamheid, die daar gevonden wordt in de Heere Jezus Christus, des Vaders eniggeboren Zoon. Dan zal hij aanstonds in zijn eigengerechtigheid en in al de vergankelijke dingen van de aarde zo veel nietigheid, ledigheid, onbestendigheid en walgelijke onreinheid bespeuren, dat hij dit alles nu, om Christus wil, ook maar schade zal achten en drek zal rekenen, en meer of anders niet. En aldus wordt dan *door Jezus' kruis de wereld hem gekruist en hij der wereld*, Gal. 6 : 14.

Hier staat ons dan weer alleszins nauw op te letten in *het onderzoek*, dat wij te doen hebben naar onze ontvangen kennis van Christus. Indien dezelve maar alleen onze harten niet waarlijk in de grond aldus heeft losgemaakt van de ijdele wereld, maar als de aardse lusten en begeerlijkheden ons gemoed nog heimelijk blijven bezitten en gelijk als gevangen houden (zoals dat toegaat in de geveinsden of waangelovigen, van wie geestelijk Christendom toch altijd zeer subtiel op de grondslag van het vlees, gebouwd is), dan laat ons toch geenszins menen dat wij ooit de ware zielheilgende kennis van de Heere Jezus Christus, door het zuivere licht van het Evangelie in ons ontvangen hebben, of dat onze ogen inwendig, tot zaligheid, recht geopend zijn. Want het is voorzeker niet mogelijk, dat het licht van de Geest, binnen in onze harten, waarlijk reeds zou opgegaan zijn, en van de liefde van de zienlijke dingen met ons gemoed heimelijk zouden blijven leven. Een licht, hetwelk niet machtig is de duisternis te verdrijven en door dezelve heen te breken in enige mate van kracht en klaarheid, was ook nooit een waarachtig licht. Daar moet zeker altijd een strijd zijn tussen het licht en de duisternis, en zo ook tussen Christus en de wereld, in de grond van het gelovige hart, waarin eindelijk de overwinning valt aan Christus zijde, of anders is het een gewis teken, dat het gemoed van Zijn Goddelijke heerlijkheid nog nimmer inwendig tot zaligheid beschreven is, maar dat de mensen met hun zielen nog gevangen en gekluisterd zitten in het rampzalige rijk van de vorst der duisternis, hoeveel zij anders op een algemene wijze, ook mogen kennen van Christus en van de waarheid van het Heilig Evangelie. Want al ware het, dat wij de gave der profetie hadden, en wisten al de verborgenheden en al de wetenschap, en de liefde niet hadden, zo waren wij niets, 1 Kor. 13 : 2. Och, of de ontfermende God Zijn geestelijk licht mocht schenken aan de zielen van de mensen, die deze dingen zullen lezen!

Dit zij dan hier genoeg gezegd van de kennis van de Heere Jezus Christus en van Zijn heilige Middelaarsbediening, zoals die noodzakelijk vereist wordt, om een grondslag te leggen in de overtuigde harten van de uitverkorenen voor een wezenlijk werk des geloofs, hetwelk zou dienen om hun geestelijk met Christus en met al Zijn weldaden ter zaligheid te verenigen. Want alwaar zodanige heilige en geestelijke kennis van Christus en van Zijn Goddelijk Middelaarsambt in het hart van de mensen niet waarlijk gevonden wordt, door de genade Gods, daar zal men tevergeefs een oprecht geloof zoeken. Hierom voegt de Apostel geloof, woord en kennis samen, 2 Kor. 8 : 7, als zaken, die nooit vaneen gescheiden kunnen worden. Daarom gaan wij dan nu, volgens de Catechetische leidraad, verder.

B. Tot het geloof zelf, waardoor wij Christus met al Zijn weldaden aannemen, en Hem geestelijk worden ingelijfd, zodat Hij ons waarachtig Hoofd wordt, en wij leden van Zijn lichaam, die nooit in eeuwigheid weer van Hem kunnen of zullen gescheiden worden.